

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2016

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΖΩΓΡΑΦΕΝΙΑ ΘΕΟΧΑΡΗ

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΤΕΤΑΡΤΗ 18 ΜΑΪΟΥ 2016
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΘΕΜΑ Α1.

Διδαγμένο Κείμενο

Αριστοτέλους Ηθικά Νικομάχεια (Β 1, 5-8)

Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ γινόμενον ἐν ταῖς πόλεσιν· οἱ γὰρ νομοθέται τοὺς πολί-
τας ἐθίζοντες ποιοῦσιν ἀγαθοὺς, καὶ τὸ μὲν βούλημα παντὸς νομοθέτου τοῦτ' ἐ-
στίν, ὅσοι δὲ μὴ εὖ αὐτὸ ποιοῦσιν ἀμαρτάνουσιν, καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πο-
λιτείας ἀγαθὴ φαύλης. Ἐπι ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται πᾶσα ἀ-
ρετὴ καὶ φθείρεται, ὁμοίως δὲ καὶ τέχνη· ἐκ γὰρ τοῦ κιθαρίζειν καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ
κακοὶ γίνονται κιθαρισταί. Ἀνάλογον δὲ καὶ οἰκοδόμοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες· ἐκ
μὲν γὰρ τοῦ εὖ οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσονται, ἐκ δὲ τοῦ κακῶς κακοί. Εἰ
γὰρ μὴ οὕτως εἶχεν, οὐδὲν ἂν ἔδει τοῦ διδάξοντος, ἀλλὰ πάντες ἂν ἐγίνοντο ἀγα-
θοὶ ἢ κακοί.

Οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἔχει· πράττοντες γὰρ τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμα-
σι τοῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους γινόμεθα οἱ μὲν δίκαιοι οἱ δὲ ἀδικοὶ, πράττοντες δὲ
τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς καὶ ἐθιζόμενοι φοβεῖσθαι ἢ θαρρεῖν οἱ μὲν ἀνδρεῖοι οἱ δὲ δειλοί.
Ὅμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχει καὶ τὰ περὶ τὰς ὀργάς· οἱ μὲν γὰρ σώ-
φρονες καὶ πρᾶοι γίνονται, οἱ δ' ἀκόλαστοι καὶ ὀργίλοι, οἱ μὲν ἐκ τοῦ οὕτως ἐν
αὐτοῖς ἀναστρέφεσθαι, οἱ δὲ ἐκ τοῦ οὕτως. Καὶ ἐνὶ δὴ λόγῳ ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνερ-
γειῶν αἱ ἕξεις γίνονται. Διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας ποιᾶς ἀποδιδόναι· κατὰ γὰρ τὰς τού-
των διαφορὰς ἀκολουθοῦσιν αἱ ἕξεις. Οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως
εὐθὺς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπλου, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν.

A1. Από το παραπάνω κείμενο να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του αποσπάσματος: «Ανάλογον . . . ακολουθοῦσιν αἱ ἕξεις».

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ Α1:

Με ανάλογο τρόπο λοιπόν γίνεται και με τους οικοδόμους και με όλους τους υπόλοιπους. από την καλή, δηλαδή, κατασκευή οικιών θα προέλθουν οι καλοί οικοδόμοι, από την κακή οι κακοί. Γιατί, εάν δεν ήταν έτσι τα πράγματα, καθόλου δε θα χρειαζόταν ο άνθρωπος που θα δίδασκε, αλλά όλοι θα μπορούσαν να γίνουν καλοί ή κακοί. Το ίδιο λοιπόν συμβαίνει και με τις αρετές· διότι όταν ασχολούμαστε με όσα συμβαίνουν στη συναλλαγή μας με τους άλλους ανθρώπους, γινόμαστε άλλοι δίκαιοι και άλλοι άδικοι, όταν πάλι ασχολούμαστε με όσα έχουν μέσα τους το στοιχείο του φόβου και συνηθίζουμε να φοβούμαστε ή να έχουμε θάρρος, άλλοι (γίνονται) ανδρείοι άλλοι δειλοί. Το ίδιο συμβαίνει και με τις επιθυμίες και με τις οργές. Άλλοι δηλαδή γίνονται σώφρονες και πράοι, άλλοι ασυγκράτητοι και οξύθυμοι, άλλοι με το να συμπεριφέρονται μ' αυτόν τον συγκεκριμένο τρόπο σε αυτά και άλλοι με διαφορετικό. Με λίγα λόγια, από τις όμοιες ενέργειες διαμορφώνονται τα μόνιμα στοιχεία του χαρακτήρα μας. Γι' αυτό το λόγο πρέπει να προσδίδουμε στις ενέργειές μας μία ορισμένη ποιότητα· γιατί σύμφωνα με τις διαφορές αυτών ακολουθούν τα μόνιμα στοιχεία του χαρακτήρα μας.

B1. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των υπογραμμισμένων λέξεων ή φράσεων

στις παρακάτω προτάσεις:

«καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθὴ φαύλης»

«καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται πᾶσα ἀρετὴ καὶ φθείρεται»

«ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν αἱ ἕξεις γίνονται».

Μονάδες 15

ΑΠΑΝΤΗΣΗ Β1.

Β1. «καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθὴ φαύλης»: Στα πλαίσια του κοινωνικοπολιτικού παραδείγματος που παραθέτει ο Αριστοτέλης, και σχετίζεται με τον τρόπο δράσης των νομοθετών, προς επιβεβαίωση της άποψής του ότι οι ηθικές αρετές αποκτώνται μέσω της επανάληψης των αντίστοιχων ηθικών αρετών, στο συγκεκριμένο απόσπασμα, προβαίνει στη διάκριση των πολιτευμάτων σε «ἀγαθὰ» και «φαῦλα», δηλαδή σε πολιτεύματα καλά και λιγότερο καλά. Η διάκριση αυτή γίνεται όχι σύμφωνα με την πρόθεση των νομοθετών, καθώς ως προς αυτήν εξισώνει μεταξύ τους τα πολιτεύματα ο Αριστοτέλης, προβαίνοντας στη θεσμική αθώωση την νομοθετικής εξουσίας («τὸ μὲν βούλημα παντός νομοθέτου τοῦτ' ἐστίν»), αλλά ως προς την αποτελεσματικότητα του νομοθέτη να διαμορφώσει ή όχι ενάρετους πολίτες. Καθίσταται, λοιπόν, προφανές ότι το κριτήριό του ως προς την ταξινόμηση των πολιτευμάτων είναι τελεολογικό. Ο Αριστοτέλης συνήθως κάνει διάκριση ανάμεσα στα ὀρθὰ πολιτεύματα και τις παρεκβάσεις τους, δηλαδή τις εκτροπές από αυτά. Αυτή τη διάκριση θα τη συναντήσουμε παρακάτω, στις ενότητες από τα Πολιτικά. Εδώ όμως δεν αναφέρεται σ' αυτό. Σε άλλο χωρίο των Ηθικών Νικομαχείων, ο Αριστοτέλης κάνει λόγο για νόμο που είναι «κείμενος ὀρθῶς» και έχει επιτυχία, και για νόμο «ἀπεσχεδιασμένον» (δηλαδή προχειροφτιαγμένο), που δεν έχει επιτυχία. «καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται πᾶσα ἀρετὴ καὶ φθείρεται»: Σε προηγούμενο σημείο των Ηθικών Νικομαχείων ο Αριστοτέλης είχε τονίσει ότι οι ηθικές αρετές π.χ. δικαιοσύνη, σωφροσύνη, ανδρεία (όπως και οι τέχνες) αποκτώνται μέσα από την επανάληψη των αντίστοιχων ηθικών ενεργειών. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα η πληροφορία που προστίθεται από τον φιλόσοφο είναι ότι με τον ίδιο τρόπο («διὰ τῶν αὐτῶν»), δηλαδή μέσω του ἔθους η αρετὴ δεν αποκτάται / γεννᾶται μόνο («γίνεται») αλλά φθείρεται κίολας («φθείρεται»). Με άλλα λόγια γίνεται κατανοητό από το φιλόσοφο,

ότι είναι άλλο πράγμα η επαναλαμβανόμενη πράξη αυτή καθαυτή και άλλο πράγμα η ποιότητα (εὖ) των επαναλαμβανόμενων πράξεων. Με τον τρόπο αυτό συν τοις άλλοις προκύπτει κειμενικά ένα θεμελιώδες αντιθετικό ζεύγος της αριστοτελικής φιλοσοφικής σκέψης, αυτό της γενέσεως και της φθοράς. («Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς»).

«ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν αἱ ἕξεις γίνονται»: Ο ὅρος «ἕξεις» προέρχεται καταρχὰς ετυμολογικά ἀπὸ το ρῆμα ἔχω (ἕξω < σέξ-ω < σεχσω), πράγμα που δηλώνει ὅτι ἡ ἀρχικὴ σημασία τῆς λέξεως εἶναι οτιδήποτε βρίσκεται στὴν κατοχὴ ἐνὸς ἀνθρώπου. Ο ὅρος «ἕξεις» βέβαια ἀρχίζει νὰ ἀποκτᾶ τὴν σημασία τῶν συνηθειῶν τοῦ ἀνθρώπου εἴτε αὐτὲς εἶναι καλὲς εἴτε ὄχι. Πιο συγκεκριμένα, ὁ Ἀριστοτέλης προσδίδοντας τελεολογικὸ περιεχόμενον στὸν ὄρο, χρησιμοποιεῖ τὸν ὄρο «ἕξεις» γιὰ νὰ δηλώσει ὅλα τὰ μόνιμα στοιχεῖα τοῦ χαρακτήρα τοῦ ἀνθρώπου εἴτε αὐτὰ εἶναι καλὰ εἴτε ὄχι (ἀρετὲς καὶ κακίες). Ἐξάλλου, στὴ συνέχεια τοῦ ἔργου θὰ καταστήσει σαφὲς ὅτι οἱ «ἕξεις» εἶναι τὸ προσεχές γένος τῶν ἀρετῶν, δηλαδή ἡ ευρύτερη ἔννοια στὴν ὁποία ἐντάσσονται οἱ ἀρετὲς. Ἀξιοσημείωτο, ἐπίσης, εἶναι ὅτι οἱ «ἕξεις» μαζί με τὰ πάθη καὶ τὶς δυνάμεις ἀνήκουν κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη στὰ «ἐν τῇ ψυχῇ γινόμενα»

B2. «Οὕτω δὴ . . . οὕτωςί»: Στηριζόμενοι σε αναφορὲς τοῦ ἀποσπάσματος αὐτοῦνα παρουσιάσετε α) τὴ συλλογιστικὴ πορεία που ἀκολουθεῖ ὁ Ἀριστοτέλης (μονάδες 3) καὶ β) τὸν τρόπο τεκμηρίωσης τῆς ἀποψῆς τοῦ (μονάδες 12).

Μονάδες 15

ΑΠΑΝΤΗΣΗ Β2.

«Οὕτω δὴ ... οὕτωςί»: Στὸ συγκεκριμένο ἀπόσπασμα με τὸ τροπικὸ ἐπίρρημα «οὕτω» διαφαίνεται καταρχὰς ἡ ἀναλογία που ἐπιχειρεῖ ὁ φιλόσοφος ἀνάμεσα στὶς τέχνες (οικοδομικὴ καὶ κιθαρικὴ) καὶ στὶς ἀρετὲς. Ἀφοῦ στὸ τέλος τοῦ ἀμέσως προηγούμενου ἀποσπάσματος ἐπεσήμανε τὸν σημαντικὸ ρόλο τῆς ἐπίδρασης τοῦ δασκάλου σὲ σχέση με τὴ διαμόρφωση τῆς

ποιότητας των πράξεων στον χώρο των τεχνών («ἀνάλογον δὲ καὶ ... ἀγαθοὶ ἢ κακοί»), επιχειρεῖ τώρα να δείξει ὅτι κάτι ἀντίστοιχο συμβαίνει και στο χώρο των ηθικῶν ἀρετῶν. Προβαίνει, λοιπόν, στην αναφορά και τη διάκριση τεσσάρων ἀντιθετικῶν ζευγῶν (ἀρετῶν ≠ κακιῶν), διάκριση που παραπέμπει στην προαναφερθεῖσα του αναφορά σε σχέση με τη γένεση και τη φθορά (δίκαιοι ≠ ἀδικοί, ἀνδρεῖοι ≠ δειλοί, σώφρονες ≠ ἀκόλαστοι, πρᾶοι ≠ ὀργίλοι). Το ἐπιπλέον, ὁμως, στοιχεῖο στο συγκεκριμένο χωρίο εἶναι ὅτι για κάθε ένα ἀπὸ αὐτά τα τέσσερα ἀντιθετικά ζεύγη ἐννοιῶν ὁ Ἀριστοτέλης, ὡς ἐμπειρικός φιλόσοφος, παραθέτει και ένα συγκεκριμένο κριτήριο, μία συγκεκριμένη περίσταση σε σχέση με την ὁποία ἀποκαλύπτεται, εἴαν ἕνας ἄνθρωπος εἶναι κάτοχος της ἀρετῆς ἢ της κακίας. Πιο συγκεκριμένα, σε σχέση με τους δίκαιους και τους ἀδικούς κριτήριο κατὰ τον Ἀριστοτέλη εἶναι «τὰ συναλλάγματα» με τους ἀνθρώπους. Με ἀφορμὴ τα συναλλάγματα, «οικονομικά ἢ μη», δηλαδή τις συναναστροφές με τους ἀνθρώπους, προκύπτει μία πρώτη νύξη του Ἀριστοτέλη για την κοινωνική διάσταση του θέματος των ηθικῶν ἀρετῶν, καθὼς ἡ ἀπόκτηση της δικαιοσύνης ἢ μη, δηλαδή ἡ ἀπόκτηση μίας ὀρισμένης ηθικῆς - ἀτομικῆς ιδιότητος, διαμορφώνεται ὄχι ἀποκλειστικά ἀπὸ το ἴδιο το άτομο ἀλλὰ μέσω του συγχρωτισμοῦ του με τους ὑπόλοιπους ἀνθρώπους. Σε ὅ,τι ἀφορᾷ την περίπτωση των ἀνδρείων και των δειλῶν, κατὰ τον Σταγειρίτη φιλόσοφο, ἡ διάκριση τους γίνεται βάσει του τρόπου με τον ὁποῖο ἀντιμετωπίζουν τα «δεινά», δηλαδή ὅλα ἐκεῖνα τα στοιχεῖα τα ὁποῖα προκαλοῦν φόβο στη ζωὴ ἐνός ἀνθρώπου. Σε ὅ,τι ἔχει να κάνει ὡς προς το ἀντιθετικό ζεύγος των «σωφρόνων - ἀκολάστων» κριτήριο κατὰ τον Ἀριστοτέλη εἶναι ὁ τρόπος με τον ὁποῖο ὁ ἄνθρωπος διαχειρίζεται τις σωματικές, κατὰ κύριο λόγο, ἐπιθυμίες του. Τέλος, ἡ διάκριση ἀνάμεσα στους «πράους και ὀργίλους» γίνεται σύμφωνα με το κριτήριο των «ὀργῶν» (περὶ τὰς ὀργάς). Με τον τρόπο αὐτό καταλήγει ἐν συνεχείᾳ στο ἀποφασιστικῆς σημασίας συμπέρασμα ὅτι οἱ «ἔξεις» διαμορφώνονται ἀκριβῶς μέσα ἀπὸ την ἐπανάληψη ἀντίστοιχων ἐπαναλαμβανόμενων ὁμοίων ἐνεργειῶν.

B3. Ποια επίδραση άσκησε ο Εύδοξος από την Κνίδα στον νεαρό Αριστοτέλη;

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ B3.

Εισαγωγή: Σχολικό Βιβλίο, από σελ. 139 «Δεκαεφτά χρονών ...» έως σελ. 140 «...η ψυχοσύνθεση του Πλάτωνα». (στο παλιό βιβλίο)

B4. Να βρείτε στο παραπάνω διδαγμένο κείμενο μια ετυμολογικά συγγενή λέξη,

απλή ή σύνθετη, για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:

γηγενής, έσθλος, μισαλλοδοξία, δέος, στρεβλός.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ B4.

γηγενής: γινόμενον

έσθλος: έσσονται

μισαλλοδοξία: συναλλάγμασιν

δέος: τοῖς δεινοῖς /δειλοί

στρεβλός: αναστρέφεσθαι

Αδίδακτο κείμενο

Πλάτωνος Ευθύδημος 289d8-290a4

Στο κείμενο που ακολουθεί εξετάζεται η σχέση της τέχνης των ρητόρων και των μάγων

Ἰκανόν μοι δοκεῖς, ἔφην ἐγώ, τεκμήριον λέγειν, ὅτι οὐχ αὕτη ἐστὶν ἡ τῶν λογοποιῶν τέχνη, ἣν ἂν κτησάμενός τις εὐδαίμων εἶη. καίτοι ἐγὼ ᾤμην ἐνταῦθά που φανήσεσθαι τὴν ἐπιστήμην ἣν δὴ πάλαι ζητοῦμεν. καὶ γὰρ μοι οἱ τε ἄνδρες αὐτοὶ οἱ λογοποιοί, ὅταν συγγένωμαι αὐτοῖς, ὑπέρσοφοι, ᾧ Κλεινία, δοκοῦσιν εἶναι, καὶ αὐτὴ ἡ τέχνη αὐτῶν θεσπεσία τις καὶ ὑψηλή. καὶ μέντοι οὐδὲν θαυμαστόν· ἔστι γὰρ τῆς τῶν ἐπιδῶν τέχνης μῶριον μικρῶ τε ἐκείνης

ὑποδεεστέρα. ἢ μὲν γὰρ τῶν ἐπωδῶν ἔχεών τε καὶ φαλαγγίων καὶ σκορπίων καὶ τῶν ἄλλων θηρίων τε καὶ νόσων κήλησις ἐστίν, ἢ δὲ δικαστῶν τε καὶ ἐκκλησιαστῶν καὶ τῶν ἄλλων ὄχλων κήλησις τε καὶ παραμυθία τυγχάνει οὕσα[...].

ὁ ἐπωδός=ο μάγος

ἢ κήλησις=γήτεμα, γοητεία, σαγήνη

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του κειμένου.

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΗ Γ1 .

Μου δίνεις την εντύπωση, είπα εγώ, ότι αναφέρεις ικανοποιητική απόδειξη, ότι δηλαδή δεν είναι αυτή η τέχνη των ρητόρων, την οποία αν κάποιος αποκτήσει θα μπορούσε να ευτυχήσει. Και πράγματι, εγώ νόμιζα ότι κάπου εδώ θα αποδειχθεί η γνώση την οποία βέβαια από παλιά αναζητούμε. Και εφόσον μάλιστα και αυτοί οι άνδρες, οι ρήτορες, όταν συναναστρέφομαι με αυτούς, Κλεινία, μου δίνουν την εντύπωση ότι είναι πάνσοφοι και η ίδια η τέχνη τους κάπως θεϊκή και σπουδαία. Αλλά όμως (αυτό) δεν είναι καθόλου παράδοξο· γιατί (η τέχνη των ρητόρων) είναι τμήμα της τέχνης των μάγων και ελάχιστα κατώτερη από εκείνη. Γιατί η τέχνη των μάγων αποτελεί το γήτεμα και των φιδιών και των αραχνών και των σκορπιών και των άλλων ζώων και των ασθενειών, ενώ η άλλη (τέχνη) τυχαίνει να γοητεύει και να πείθει και δικαστές και τα μέλη της Εκκλησίας του Δήμου και τα υπόλοιπα πλήθη.

Γ2. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον τύπο που ζητείται για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:

ἔφην : το δεύτερο πρόσωπο πληθυντικού αριθμού προστακτικής ενεστώτα

κτησάμενος : το δεύτερο πρόσωπο ενικού αριθμού οριστικής παρατατικού στη φωνή που βρίσκεται

τις : τη γενική πληθυντικού αριθμού θηλυκού γένους

εὐδαίμων : την κλητική ενικού αριθμού θηλυκού γένους

ᾶμην : το τρίτο πρόσωπο ενικού αριθμού οριστικής αορίστου παθητικής φωνής

φανήσεσθαι : το τρίτο πρόσωπο ενικού αριθμού προστακτικής παρακειμένου στην ίδια φωνή

πάλαι : τον συγκριτικό βαθμό

κήλησις : την κλητική ενικού αριθμού

τυγχάνει : το τρίτο πρόσωπο πληθυντικού αριθμού ευκτικής β' αορίστου στην ίδια φωνή

οὔσα : τον ίδιο τύπο στη δοτική πληθυντικού αριθμού του μέλλοντα.

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ Γ2

ἔφην : φάτε

κτησάμενος : ἐκτῶ

τις : τινῶν

εὐδαίμων : (ᾶ) εὐδαιμον

ᾶμην : ᾶήθη

φανήσεσθαι : πεφάνθω / πεφηνυῖα ἔστω

πάλαι : παλαίτερον

κήλησις : (ᾶ) κήλησι

τυγχάνει : τύχοιεν

οὔσα : ἔσομένας

Γ3.α. Να γίνει πλήρης συντακτική αναγνώριση των παρακάτω τύπων: μοι (το πρώτο του κειμένου), εὐδαίμων, ἦν (το δεύτερο του κειμένου), ἐκείνης, οὔσα. μονάδες 5

Γ3.β. «κτησάμενος»: Να αναγνωριστεί το είδος της μετοχής (μονάδα 1), να αναλυθεί σε δευτερεύουσα πρόταση (μονάδες 2) και να αιτιολογηθεί η εκφορά της πρότασης που σχηματίζεται (μονάδες 2).

μονάδες 5

ΑΠΑΝΤΗΣΗ Γ3 .

α.

μοι : Δοτική προσωπική του κρίνοντος προσώπου στο δοξαστικό προσωπικό ρήμα «δοκεῖς»

εὐδαίμων : Κατηγορούμενο στο Υποκείμενο «τις» μέσω του συνδετικού «ἄν εἶη»

ἦν : Αντικείμενο του ρήματος «ζητοῦμεν»

ἐκείνης : γενική συγκριτική στο «ὑποδεεστέρα» ως β' ὀρος σύγκρισης με α' ὀρο το εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος «ἐστί», «τέχνη»

οὔσα : Ουσιαστική κατηγορηματική μετοχή που αναφέρεται στο υποκείμενο του ρήματος «τυγχάνει» , «ἡ δέ» και λειτουργεί ως κατηγορούμενο σε αυτό.

β.

κτησάμενος : επιρρηματική υποθετική μετοχή συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος «ἄν εἶη», «τις». Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της προϋπόθεσης στο ρήμα «ἄν εἶη», με το οποίο ως απόδοση σχηματίζει έναν συνεπτυγμένο ως προς την υπόθεση, λανθάνοντα, απλό υποθετικό λόγο που δηλώνει την απλή σκέψη του λέγοντος.

Ανάλυση μετοχής : εἰ κτήσαιο (Υπόθεση) ἄν εἶη (Απόδοση)

Η δευτερεύουσα υποθετική πρόταση που προκύπτει από την ανάλυση της υποθετικής μετοχής «κτησάμενος» εκφέρεται με απλή ευκτική γιατί δηλώνει την απλή σκέψη του λέγοντος.